

سر دبرنادر حدیث دیگران

خوشتتر آن باشد که سر دلبران
گفته آید در حدیث دیگران

مائة منقبة من مناقب أمير المؤمنين عليه السلام
ابن شاذان قمي

ترجمہ و تصحیح
ایاد کمالی اصل

سرشناسه: ابن شاذان، محمد بن احمد، ۳۳۵ - ۴۲۰ ق.
 عنوان قرار دادی: مائة منقبة من مناقب امير المؤمنين عليه السلام.
 فارسی
 عنوان و نام پدیدآور: سر دلبران در حدیث دیگران/ ابن شاذان قمی؛
 ترجمه و تصحیح ایاد کمالی اصل.
 مشخصات نشر: قم: جوانان موفق، ۱۳۹۰.
 مشخصات ظاهری: ۲۸۸ ص.
 شابک: ۳۰۰۰۰ ریال ۲-۳۶-۵۹۰۳-۶۰۰-۹۷۸
 یادداشت: فارسی - عربی.
 یادداشت: کتابنامه.
 موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. -
 مدایح و مناقب
 شناسه افزوده: کمالی اصل، ایاد، ۱۳۵۰ -، مترجم، مصحح
 رده بندی کنگره: ۱۳۹۰ ۲۰۴۱ م ۲ الف / ۵/۳۷ BP
 رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۵۱
 شماره کتابشناسی ملی: ۲۵۶۳۴۸۹

سر دلبران در حدیث دیگران
 ایاد کمالی اصل
 نشر جوانان موفق
 ۲۰۰۰ نسخه
 ۳۰۰۰۰ ریال

AyadKamally@yahoo.com

کلیه حقوق برای مترجم محفوظ است

مقدمه

زیبایی محبوب انسان است و انسان دوستدار زیبایی. هیچ انسانی از زیبایی‌ها، والایی‌ها و گرانقدری‌ها روی برنمی‌گرداند و از عشق‌ورزی به ارجمندی‌ها و دلربایی‌ها تن نمی‌زند.

علی علیه السلام سرچشمه همه زیبایی‌ها، کمال‌ها، ارزش‌ها، والایی‌ها و ارجمندی‌هاست.

مگر می‌شود کسی این همه را بفهمد و به او عشق نورزد.

مگر می‌شود دیده‌ای گشوده داشت و آفتاب را ندید!

بگذریم از محدود کسانی که تیره‌جانی و سیه‌دلی چشمانشان را از دیدن زیبایی‌ها و جلوه‌های زیبایی بازداشته است. انسان اگر انسان بماند، زیبا جوی است و زیبا خواه.

علی علیه السلام محبوب‌ترین آفریده است نزد خداوندِ زیبایی آفرین و

عظمت بخش و نیز نزد فرشتگان و رسول خدا ﷺ و این همه مگر جز به لحاظ جوهره ذات علوی و مکانت عظیم آن انسان ملکوتی است که فرشتگان نیز با محبت او به خداوند تقرب می جویند.

حبّ علیؑ در فرهنگ دینی ما، موضوعی عمیق و تأمل برانگیز است. دوستی با علیؑ، دوستی با خدا و رسول است.

دوستی با علیؑ فریضه و مهرورزی به علیؑ عبادت و نعمت و غروه الوثقی است و نیز بهترین عمل و نخستین عنوان نامه عمل مؤمنان است.

راه یابی به حقایق دینی، آرامش در زندگی، کامل شدن ایمان و عمل، پذیرفته شدن کارها نزد خداوند متعال، اجابت دعا، آمرزش گناهان، شادی در هنگام مرگ، دیدار مولا در آستانه مرگ، جواز عبور از پل دوزخ و استوار گامی بر آن، رهایی از آتش دوزخ و بالاخره زندگی شیرین در بهشت جاوید در گرو محبت علیؑ است.

روایات نشان می دهد دوستی با علیؑ، نشانه پاکیزگی مولد، ایمان، تقوا، سعادت و شهرت انسان در آسمان هاست.

این همه تأکید و ترغیب به حبّ علوی و پیوند ناگسستنی آن با حبّ الهی و حبّ رسول الله ﷺ نشان آن است که محبت راستین محمدی بدون محبت علوی غیرممکن است و ادعای دوستی او ﷺ بدون دوستی علیؑ گزافه ای بیش نیست.

از سوی دیگر عناوین یاد شده نشان آن است که حبّ علی علیه السلام به واقع علی مداری و علی وارگی در زندگی است؛ مانند علی اندیشیدن، چونان علی زیستن، بسان علی گام برداشتن، علی وار عشق ورزیدن، علی گونه کین ورزیدن، ارزش گرا بودن و... وگرنه چگونه ممکن است عشق علی و زندگی معاویه وار!

با وجود همه تأکیدها بر حبّ علی علیه السلام و آثار و برکات آن در زندگی مادی و معنوی، آموزه‌های نبوی و دینی ترغیب کننده به حبّ مولا، غلو در حبّ و عشق ورزی را نکوهیده و از آن بر حذر است و آن را انحرافی تلقی کرده که زمینه ساز انحراف‌های بزرگ است.

چهره زیبای علی علیه السلام به همان میزان که برای دل‌های پاک، اندیشه‌های ارجمند و نهادهای پیراسته و آزادخوی، زیبا، جاذبه آفرین و دوست داشتنی است، برای فخرجویان، خویشان، آتش نهادان و سیه دلان، کین آفرین و دشمنی زاست.

بررسی تاریخ نشان می‌دهد که دشمنان علی علیه السلام روحی ناستوار و فکری کژاندیش داشته‌اند. آن‌ها انسان‌هایی خودمراه، زشت خوی و آلوده درون بوده‌اند.

رسول خدا صلی الله علیه و آله آینده تاریخ اسلام را در آئینه زمان نگریست. آن حضرت توطئه‌ها را می‌دانست و از فتنه جویی فتنه جویان آگاه بود. از این رو، در زندگانی سراسر اقدام و تلاش و تعهدش پیوسته بر دوستی با

علیؑ تأکید فرمود و مردمان را از دشمنی با وی نهی کرد تا جایی که دشمنی با علیؑ را دشمنی با خود و خداوند تلقی فرمود و آن را کفر دانست.

رسول خداﷺ کوشید تا در جبهه‌بندی عام اجتماعی، آنان را که با علی هستند و به او عشق می‌ورزند، هم جبهه خود و دشمنانش را، هم جبهه دشمن او و رسالتش نشان دهد.

بخصوص احادیث معتبر فریقین نشان آن است که دشمنان علیؑ از رحمت الهی بدورند و هلاکت آنان قطعی است. مرگ کین‌ورزان به علیؑ مرگ در جاهلیت و دشمنی با او نشان نفاق و فسق و شقاوت است. خلیل بن احمد فراهیدی می‌گوید:

درباره علی چه بگویم؟ او که دوستانش از سر ترس و دشمنانش از سر کین و حسد، فضایل و مناقبش را پوچانند. آن‌گاه از میان این دو کتمان، فضایل او سر برآورد و خاوران و باختران را آکنده ساخت.^۱

سخن این ادیب بلند آوازه، سراسر شگفتی است و به راستی این واقع صادق، حیرت‌آور است.

از آن روز که معاویه با بیانی رسمی و حکومتی، نقل فضایل مولا را منع

۱. ر. ک: موسوعة الامام عليؑ في الكتاب والسنة والتاريخ، ج ۸، ص ۴۱۹.

کرد و بدگویی به آن بزرگوار را رواج داد، اکین و رزان و فضیلت ستیزان و آنان که با هر آن چه ارجمند و زیباست، سر ستیز دارند، بسی در خاموش ساختن این نور پرفروغ کوشیدند.

در نتیجه این گونه او امر ملوکانه معاویه هیچ کس جرأت نقل حدیثی از امیر المؤمنین علیه السلام را نداشت.

ابو جعفر اسکافی می نویسد: همانا بنی امیه از بیان فضایل علی علیه السلام جلوگیری می کردند و راویان حدیث فضیلت آن حضرت را مورد مؤاخذة و بازخواست قرار می دادند تا جایی که اگر کسی حدیثی از امیر مؤمنان علیه السلام نقل می کرد که در مورد احکام شرعی بود و نه فضیلت آن حضرت، جرأت نمی کرد نام آن حضرت را بر زبان بیاورد، بلکه با کنایه می گفت: از ابی زینب حدیث نقل می کنم.

اما اکنون چه چیزی نصیب آن همه تلاش ها شده است؟!

به راستی این کشش ها و کوشش ها حیرت آور و غم آلود است و جان هر انسان خردمندی را می فسرد. اما چه شد؟

اکنون نام مولا، بلند آوازه ترین نام در تاریخ و آموزه هایش چونان مشعلی فروزان بر معبر تاریخ است و کجاست نام و یاد آن گونه کسان و

۱. ر.ک: شرح نهج البلاغه، ج ۱۱، ص ۴۴.

۲. همان، ج ۴، ص ۷۳.

تلاش‌های شگفت آتش نهادانِ سیه‌دل که در خاموش کردن این مشعل
پز فروغ بسی کوشیده‌اند. اما باید دانست که آن‌چه برای خدا، از آن خدا و
در راه اوست، زوال‌ناپذیر است و چراغ ایزدی هیچ‌گاه به خاموشی
نمی‌گراید.

تاریخچه مناقب نویسی

بیا رجوع به تاریخچه مناقب نویسی روشن می‌شود که اولین
منقبت نویسنده قرآن است. در جای جای این کتاب آسمانی سخن از
کرامت و بزرگواری پیامبر ﷺ و مؤمنان راستین است.

قرآن در شناساندن پیامبر می‌فرماید: «وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ»^۱
«و تو اخلاق عظیم و برجسته‌ای داری» و در آیه دیگر می‌فرماید: «إِنَّ
اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ...»^۲ «خدا و فرشتگانش بر پیامبر
درود می‌فرستند» و ده‌ها مورد دیگر که قرآن به آن اشاره دارد.

دومین مرحله از زمانی آغاز شد که پیامبر برای معرفی ائمه علیهم‌السلام
مسئولیت یافت؛ مسئولیتی که از ابتدای بعثت، آغاز و در غدیر خم به
ظهور و بروز رسید و پیامبر ﷺ به مناسبت‌های مختلف آن را گوشزد نمود.

۱. سوره قلم، آیه ۴.

۲. سوره احزاب، آیه ۵۶.

جابر بن عبدالله انصاری می گوید: نزد پیامبر ﷺ بودم. ایشان فرمودند: ای جابر! تو عمری دراز خواهی یافت و پنجمین امام را از فرزندان من درک خواهی کرد. سلام من را به او برسان.

پیامبر ﷺ در موارد دیگر نیز تعداد ائمه را به وضوح با نام پدر بیان فرمودند. اما آن چه پیامبر ﷺ بر آن تأکید داشت، ولایت امیرمؤمنان علی بن ابی طالب ﷺ بود و مأمور شده بود تا جانشینی آن جناب را به اطلاع همگان برساند.

فضایل و مناقب علی ﷺ به قدری است که جز خدا و رسول مکرم اسلام ﷺ، دیگری را یارای توصیف آن نیست. پیامبر اسلام ﷺ در جلالت شأن آن حضرت فرموده است: ای علی! خدا را آن چنان که شایسته حق اوست کسی غیر از من و تو نشناخته است و حق معرفت و شناخت تو را غیر از خدا و من کسی نشناخته است.^۱

احمد بن حنبل، پیشوای حنبله در این باره چنین نوشته است: برای هیچ یک از اصحاب پیامبر خدا ﷺ به اندازه علی بن ابی طالب ﷺ فضیلت ذکر نشده است.

نگاه به مولا و مناقب ارجمند و زندگانی او، ویژه افرادی با دیدگاه ویرانه نیست. ارج گذاران و ستاینندگان مولا تمام دیدگاه ها، اندیشه ها،

۱. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۳۱۰.

گرایش ها و مسلک ها را درنور دیده اند. از این رو می توان گفت که از جمله گستردگی ابعاد شخصیتی آن حضرت همین بس که قلم زنان ملل و ادیان مختلف درباره آن جناب قلمفرسایی کرده و به مقام و منزلت آن حضرت معترف و مدعن بوده اند.

تاریخ اسلام بدون نام او و گزارش نقش آفرینی های بی بدیل او، تاریخی بی روح و تحریف یافته است. تمام نقطه های اوج تاریخ صدر اسلام، آمیخته با نام و یاد مولا است. در شمارشی که بی گمان جست و جویی کامل نیست، نام پنج هزار کتاب درباره علی علیه السلام فهرست شده که برخی از عناوین دارای چند مجلد است.

آن چه درباره علی علیه السلام به قلم آمده، دارای جهت گیری های مختلف، محتوای گوناگون و موضوعات متفاوت است. به طور کلی، نگاه های مرتبط با علی علیه السلام را می توان از دیدگاه عامه و خاصه مورد بررسی قرار داد و عمده نگاه ما اکنون به کتب عامه است؛ اما نه به دلیل اعتبار، بلکه به دلیل احتیاج.

در کتب عامه موارد زیر جزء مناقب علی علیه السلام برشمرده شده است:

(الف) اول کسی که اسلام آورد و نماز خواند.

(ب) اول کسی که در کنار حوض کوثر بر رسول خدا صلی الله علیه و آله وارد می شود.

(ج) کسی که نگاه به او عبادت محسوب می شود.

(د) کسی که محبتش بر مردم واجب است.

ه) اول کسی که در نخستین روز دعوت، برای اعلام یاری از جا برخاست.

و) کسی که علم و حکمت را از رسول خدا گرفته است.

ز) کسی که در همه فضایل به پیامبران شباهت دارد.

ح) کسی که در آقایی و سروری، سید عرب است.

ط) کسی که نه تنها برادر پیامبر که به نص آیه شریفه: «وَأَنْفُسَنَا» نفس پیامبر ﷺ است.

س) کسی که تسلیم محض خداست.

و هزاران منقبت دیگر که با شمارش آن «مثنوی هفتاد من کاغذ» شود.

آن چه در این سطور ذکر شد، مورد پذیرش اهل سنت بوده است.

نهج البلاغه را بنگرید! شارحان آن را نیز از نظر بگذرانید.

ابن ابی الحدید و شیخ محمد عبده و... که همه، شارحان سنی مذهب

نهج البلاغه هستند، آن چنان محو کلمات امیرالمؤمنین شده اند که مذهب

خود را فراموش کرده اند.

منقبت نویسی به همین جا خاتمه نیافت. چهل حدیث هایی که در

۱. از رسول گرامی (ص) نقل شده است: هر کس از امت من چهل حدیث از سخنان

ما را، که مردم از آنها بهره مند می شوند، حفظ کند، خداوند او را در روز قیامت

دانشمندی فقیه، محشور گرداند. (کافی، ج ۱، ص ۴۹).

این حدیث مشهور، که از نظر سندی صحیح شمرده و بلکه بین شیعه و سنی متواتر

فضایل امیرالمؤمنین نگاشته شده، مصداق این مدعاست که عبارتند از:

۱- الاربعین عن الاربعین فی فضایل امیرالمؤمنین علیه السلام، محمد خزاعی؛

۲- الاربعین، شیخ منتجب الدین؛

۳- الاربعین، اسد بن ابراهیم اربلی حنبلی؛

۴- الاربعین، فی فضایل امیرالمؤمنین، یوسف بن خاتم شامی؛

۵- الاربعین، ابو عبدالله محمد بن مسلم بن ابی القوارس؛

۶- الاربعین بهایی، عماد الدین طبری؛

۷- الاربعین فی فضایل امیرالمؤمنین، امیر جمال الدین عطاء الله

حسینی فارس دشتکی؛

۸- الاربعین، ملا عبدالله بن محمود بن سعید تستری خراسانی؛

۹- الاربعین، شیخ محمد صادق اسدی جزائری شیرازی؛

۱۰- الاربعین، ملا محسن فیض کاشانی؛

۱۱- الاربعین، ملا محمد طاهر قمی.

در کتاب گرانسنگ الذریعة، پنجاه و چهار عنوان کتاب به نام

«المناقب» معرفی شده است.

است، باعث شده که دانشمندان اسلامی از سده‌های نخست اسلام، در جمع آوری، شرح و نگهداری سخنان معصومان (ع) اهتمام ویژه خود را به کار بندند. بسیاری از بزرگان با الهام‌گیری از این حدیث شریف، به نگارش و تألیف آثار ارزشمند تحت عنوان «چهل حدیث» دست زده‌اند.